

**MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI TINERETULUI AL REPUBLICII MOLDOVA
UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA**

*Cu titlu de manuscris
CZU 343.23 (043.3)*

TALOȘ Constantin

PLURALITATEA DE INFRAȚIUNI

Specialitatea: 12.00.08 – Drept penal (drept penal)

**AUTOREFERAT
al tezei de doctor în drept**

Chișinău, 2009

Teza a fost elaborată la Catedra Drept Penal și Criminologie
a Facultății de Drept a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI RM

Conducător științific: Victor MORARU, dr. în drept, prof. univ.

Referenți oficiali:

BÎRGĂU Mihai, dr. hab. în drept, conf. univ., Institutul de Relații Internaționale din Moldova
ULIANOVSKI Gheorghe, dr. în drept, conf. univ., Universitatea de Stat din Moldova

Membri ai Consiliului Științific Specializat:

1. BRÎNZĂ Sergiu, președinte, dr. hab. în drept, prof. univ.
2. STATI Vitalie, secretar științific, dr. în drept, conf. univ.
3. TOADER Tudorel, dr. în drept, prof. univ., Iași, România
4. STAMATIN Ștefan, dr. în drept, conf. univ.
5. LARII Iurie, dr. în drept conf. univ.

Susținerea va avea loc la 26 iunie 2009, ora 10.00, în cadrul ședinței Consiliului Științific Specializat D 30.12.00.08-21 din cadrul Universității de Stat din Moldova (MD2069, Republica Moldova, mun.Chișinău, str.Iablocikin 2/1, bloc 7, bir.103).

Teza de doctor și autoreferatul pot fi consultate pe pagina Web a CNAA (<http://www.cnaa.acad.md>), la Biblioteca Universității de Stat din Moldova și la Biblioteca Națională a Republicii Moldova.

Autoreferatul a fost expediat la 25 mai 2009.

Secretar științific al
Consiliului Științific Specializat,
dr. în drept, conf.univ.

_____ STATI Vitalie

Conducător științific,
dr. în drept, prof.univ

_____ MORARU Victor

Autor:

_____ TALOȘ Constantin

CARACTERISTICA GENERALĂ A LUCRĂRII

Actualitatea și gradul de studiere a temei investigate. Dreptul penal are un rol deosebit de semnificativ în demersul dedicat luptei contra tendințelor negative ale unora dintre membrii societății, tendințe care generează acțiuni imorale și infracționale. Acest rol se îndeplinește nu numai prin existența normelor de drept penal, dar mai ales prin aplicarea legii penale.

Important în aplicarea normelor penale, care întotdeauna trebuie să fie cât mai conformă cu litera acestora și cu rațiunea care a stat la baza edificării lor, este nu numai să se constate existența unei infracțiuni și să se pronunțe o pedeapsă, ci la fel de important este ca această constatare și această pedeapsă să fie perfect dimensionate, raportate la toate condițiile pe care le prevăd atât textul incriminator, cât și alte texte complinitoare. Pentru o apreciere juridică corectă a activității infracționale realizate de către făptuitor, trebuie luate în considerație multiplele înfățișări sub care se poate prezenta evenimentul faptic, care de multe ori poate avea un caracter complex și numai cunoașterea perfectă a diferitelor instituții ale dreptului penal poate oferi posibilitatea găsirii unei soluții adecvate în activitatea judiciară curentă, corespunzătoare voinței legiuitorului.

Printre instituțiile penale care se află în strânsă corelație „atât cu instituția infracțiunii, cât și cu răspunderea și sancțiunile de drept penal” o constituie pluralitatea de infracțiuni.

Actualitatea preocupărilor ce formează obiectul de studiu al prezentei teze de doctorat este determinată, în primul rând, de necesitatea stabilirii unor criterii teoretico-practice de delimitare a pluralității de infracțiuni de unitatea infracțională. În acest sens, trebuie de menționat că problema delimitării instituțiilor vizate prezintă importanță sub un dublu aspect.

Pe de o parte, atât în reglementările penale, cât și în doctrina penală problema unității infracționale este tratată de pe poziții diferite, fapt care duce la rezolvări juridice controversate în privința sferei de cuprindere a pluralității de infracțiuni, adică a infracțiunilor ce o alcătuiesc. Pe de altă parte, pluralitatea de acte în mod automat exclude existența unității naturale sau legale de infracțiune și viceversa.

Pluralitatea de infracțiuni interesează în mod special dreptul penal și datorită consecințelor pe care le poate avea pe planul răspunderii penale a făptuitorului, al modului și reacției sociale împotriva acestuia.

O altă problemă pe care o generează pluralitatea infracțională este cea a naturii juridice și anume, dacă pluralitatea de infracțiuni constituie o cauză de agravare, de atenuare sau de modificare a pedepsei, în strânsă legătură cu tratamentul juridic al pluralității de infracțiuni și a diferitelor sisteme experimentate în această privință în legislațiile penale.

În același timp sediul normativ dedicat reglementării pluralității de infracțiuni prezintă anumite imperfecțiuni în materia dreptului pozitiv penal al României și al Republicii Moldova. Această stare a lucrurilor reclamă în sarcina legiuitorului intervenții care ar fi în măsură să perfecționeze cadrul normativ din domeniul cercetărilor realizate. Asemenea intervenții trebuie să fie precedate de implicații științifice în materie, menite să fundamenteze soluții adecvate în acest sens.

În știința dreptului penal s-a acordat și se acordă atenție deosebită instituției pluralității de infracțiuni. În special, sunt supuse studiului anumite forme ale acesteia. Astfel, sunt studii consacrate concursului de infracțiuni în România, apărute în procesul evoluției doctrine penale române în materia pluralității de infracțiuni și a instituțiilor conexe (V.Dongoroz, M.Zolyneak, T.Buzea, F.Strețeanu, V.Papandopol etc.), în Republica Moldova a fost elaborată de către domnul V.Sili o lucrare cu referire la recidiva infracțională. Însă, inexistența unui studiu comparat și sistematizat în materia pluralității de infracțiune, avându-se în vizor noile tendințe legislative la nivelul celor două state s-a impus cu necesitatea.

Scopul și obiectivele lucrării

Scopul principal al tezei de doctorat elaborate constă în determinarea și interpretarea esenței instituției pluralității de infracțiuni, în corelație intrinsecă cu alte instituții de drept penal – unitatea de infracțiuni și concursul de legi penale.

Evident, că nu este abandonat și un anumit scop subsidiar – a pune la dispoziția persoanelor implicate în activitatea de aplicare a normelor de drept un ghid de îndrumare în materia avizată, creând astfel posibilitatea realizării unei justiții adecvate cu referire la instituția pluralității de infracțiune.

În acest mod, au fost trasate anumite obiective, în special:

- definirea conceptului și naturii juridice a pluralității de infracțiuni;
- determinarea legăturilor de structură existente între infracțiunile ce alcătuiesc pluralitatea de infracțiuni în limitele formelor de manifestare a pluralității fixate de către legiuitor;
- trasarea unor linii de demarcație dintre pluralitatea infracțională și alte instituții ale dreptului penal;
- analiza formelor de manifestare a pluralității de infracțiuni, în special – concursul de infracțiuni, recidiva de infracțiuni și pluralitatea intermediară;
- examinarea unor probleme controversate legate de pluralitatea de infracțiuni și unele forme ale unității legale de infracțiune, cum ar fi infracțiunea complexă, prelungită și infracțiunea repetată;
- stabilirea și interpretarea modelelor de sancționare a pluralității de infracțiuni și a formelor sale atât potrivit legislației penale a României, cât și a Republicii Moldova.
- formularea unor recomandări și propuneri de lege-ferenda cu referire la pluralitatea de infracțiuni atât pentru România, cât și pentru legiuitorul din Republica Moldova.

Obiectul cercetării

Domeniul investigației realizate este cuprins de totalitatea problemelor ce intervin în practica judiciară vis-a-vis de instituția pluralității de infracțiuni, probleme bazate în mare măsură pe anumite contradicții și incorectitudini normative, altele pe perceperea incorectă a situației de fapt și interpretările aferente eronate admise în practică.

Baza teoretico-metodologică a studiului

Pentru realizarea scopului și obiectivelor lucrării, ca metode de cercetare au fost folosite metoda logică, metoda juridică comparativă, metoda sistematică, metoda istorică etc. Investigațiile efectuate se bazează pe studierea doctrinei, legislației și a practicii judiciare existente în domeniul dat. La realizarea studiului, ca punct de reper a servit legislația penală a Republicii Moldova, României, Federației Ruse și a altor state (Franța, Elveția, Danemarca, Olanda, Japonia, Germania etc.).

Baza teoretică a investigației o constituie lucrările celor mai recunoscuți autori consacrați în domeniu: V.Dongoroz, C.Bulai, G.Antoniou, M.Zolyneak, M.Basarab, V.Dobrinou, N.Buzea, C.Butiuc, R.Stănoiu, V.Papandopol, T.Vasilu, D.Pavel, T.Toader, N.Giurgiu, A.Boroi, F.Strețeanu, Gh.Mateuș, S.Brânză, Gh.Ulianovschi, X.Ulianovschi, V.Stati, V.Berliba, A.Borodac, N.Durmanov, G.Crivolapov, I.Samâlin, S.Iațenco, N.Cuznețova, M.Iasimova etc.

Noutatea științifică a rezultatelor obținute

În contextul transformărilor de drept ce au loc în Republica Moldova și în România, un studiu amplu și bine sistematizat al pluralității de infracțiuni s-a impus ca necesar și obligatoriu. Analiza propriu-zisă a cuprins tratarea unor probleme de drept penal, cu nuanțe vădit aplicative, ce țin de încadrarea juridică a pluralității de infracțiuni și regimul sancționator aplicabil pedepsirii acesteia.

Studiul realizat în prezentul demers științific este axat pe examinarea multiaspectuală a literaturii de specialitate autohtone și străine existente în materie, trecute prin filtrul unei analize proprii, bazată, la rândul ei, pe investigarea empirică a practicii judiciare de referință. Aceste premise, inerente unui studiu de o asemenea anvergură a permis înaintarea unor idei, teze și concepte noi, care, în viziunea noastră, sunt capabile să dea un spor de eficiență justiției penale în domeniul pluralității de infracțiuni.

Elementele de noutate științifică, obținute în ipoteza studiului realizat, constau în următoarele:

1. Noțiunea pluralității de infracțiuni urmează a fi restrânsă doar la formele reglementate de către legiuitor în legislația penală și care se referă la concursul de infracțiuni, recidiva infracțională și pluralitatea intermediară. Din această perspectivă pluralitatea de infracțiuni reprezintă acea instituție a dreptului penal ce presupune săvârșirea de către una și aceeași persoană a două sau a mai multor infracțiuni înainte de a fi condamnată, după ce a fost condamnată definitiv sau după executarea pedepsei aplicate pentru vreuna din ele, în condițiile prevăzute de lege.

2. Sediul normativ de dislocare a reglementărilor privitoare la pluralitatea de infracțiuni necesită a fi modificat, după cum urmează: în Capitolul IV din Titlul II al Părții Generale a C.pen. al României urmează să fie menținute articolele referitoare la stabilirea formelor legale ale pluralității de infracțiuni, noțiunilor corespunzătoare și condițiilor de existență ale acestora (art.32, 33, 37, 38 și 40), iar cele care țin de sancționarea pluralității de infracțiuni urmează să fie amplasate în Capitolul V din Titlul III, intitulat „Individualizarea pedepselor”.

3. Delimitarea pluralității de infracțiuni de unitatea infracțională urmează a fi făcută în baza a două criterii: unul principal și altul subsidiar. Criteriul principal este reprezentat de conținutul infracțiunii: în cazul în care în activitatea infracțională desfășurată de subiect se identifică un conținut de infracțiune ne aflăm în prezența unei unități infracționale și, invers, dacă în activitatea acestuia sunt prezente două conținuturi infracționale se va identifica o pluralitate de fapte infracționale. Criteriul secundar este reprezentat de particularitățile care caracterizează diferitele forme ale unității infracționale, determinate de elementul unificator care face posibilă delimitarea dintre infracțiunea unică și pluralitatea infracțională.

4. Situația specială reglementată la art.40 C.pen. în vigoare al României, urmează a fi interpretată ca o formă intermediară a pluralității de infracțiuni și nu ca o recidivă de fapt postcondamnată.

5. În cazul concursului de infracțiuni, punându-se problema stabilirii răspunderii penale pentru pluralitate de infracțiuni, nu se poate vorbi de o agravare sau atenuare a răspunderii penale, ci de individualizarea pedepsei în raport cu faptele penale care angajează răspunderea făptuitorului.

6. În concepția promovată în normele de referință de către legiuitorul Republicii Moldova, se exclude posibilitatea identificării la anumite infracțiuni a unui concurs omogen de infracțiuni cu o încadrare juridică identică. La aceste fapte infracționale concursul omogen constituit din infracțiuni identice ce cunosc aceeași calificare formează în legislația penală a Republicii Moldova obiectul unei unități infracționale distincte, ce prezintă semnele unei infracțiuni *repetate*. Aceste situații de săvârșire reiterativă a unor infracțiuni identice nu-și pot găsi o rezolvare eficientă în doctrina și în practica judiciară a Republicii Moldova. Prin urmare, este necesar ca repetarea infracțiunii, oricare ar fi modalitatea acesteia, să fie exclusă în general din C.pen. al Republicii Moldova, urmând ca această formă a activității infracționale să cadă sub incidența concursului de infracțiuni.

Importanța teoretică și valoarea aplicativă a lucrării

Din punct de vedere teoretic lucrarea reprezintă o analiză a opiniilor și tezelor controversate expuse în literatura de specialitate a Republicii Moldova și a României, precum și a altor state, cu referire, în general, la pluralitatea de infracțiuni și, în special, la formele de manifestare ale acesteia. Prin prisma laturii teoretice se pot rezolva problemele justiției penale în cazul săvârșirii de către o persoană a două sau a mai multor fapte infracționale. În acest context, importanța teoretică a studiului constă în faptul că lucrarea reprezintă prin sine o cercetare bine sistematizată și documentată prin soluții practice oportune și poate fi luată în vedere în cadrul studiilor universitare și postuniversitare la predarea disciplinelor penale, precum și la propagarea ideilor de combatere a fenomenului cu nuanțe de dinamică în creștere.

Importanța aplicativă este semnificată prin redarea unor concepte, soluții, propuneri vis-a-vis de aprecierea pluralității de infracțiuni sub aspectul calificării juridice și regimului sancționator aplicabil. Toate acestea, înserate cu o gamă largă de spețe din practica judiciară a

României și Republicii Moldova pot fi utilizate de către judecători, procurori și ofițeri de urmărire penală în cadrul activității zilnice de combatere a criminalității.

Aprobarea rezultatelor

Ideile și tezele principale ale lucrării sunt reflectate în cele cinci articole științifice elaborate de către autor la tema tezei și discutate de mai multe ori în cadrul seminarelor științifico-metodice din cadrul catedrei “Drept penal și criminologie” a Academiei “Ștefan cel Mare” a MAI. De asemenea, unele idei schițate au fost prezentate la foruri științifice internaționale, în special Conferința științifico-practică internațională cu genericul “Cooperarea societății și organelor de drept în contracararea narcomaniei”, Chișinău, 2008.

Structura lucrării

Teza de doctorat elaborată cuprinde sub aspectul conținutului trei compartimente de bază, introducere, sinteza rezultatelor obținute, concluzii și recomandări, adnotare, cuvinte-cheie, bibliografie, lista abrevierilor utilizate în teză. În ansamblu, teza de doctorat numără 176 pagini.

Expunerea conținutului lucrării.

În *Introducere* este argumentată actualitatea și gradul de studiere al temei investigate, este determinat obiectivul și scopul lucrării, este identificată baza metodologică, teoretico-științifică și empirică a cercetării, noutatea științifică și rezultatele obținute. De asemenea, este justificată semnificația teoretică și valoarea aplicativă a lucrării.

I. Pluralitatea de infracțiuni – aspecte introductive, este structurat pe două secțiuni și cinci paragrafe în care sunt supuse cercetării unele probleme cu caracter general ale instituției pluralității de infracțiuni.

1.1 Considerațiuni generale privind pluralitatea de infracțiuni, include cercetarea conceptului, naturii juridice, formelor și a trăsăturilor definiției ale pluralității de infracțiuni din perspectiva sediilor normative aferente și a opiniilor doctrinare existente în materie.

1.1.1 Conceptul și natura juridică a pluralității de infracțiuni, realizează o cercetare amplă, de pe poziții critice a modului de abordare a pluralității de infracțiuni în doctrina de specialitate și în reglementările penale existente în Republica Moldova, România și alte state.

Instituția pluralității de infracțiuni, din punct de vedere al naturii juridice, urmează a fi analizată în strictă conformitate atât cu instituția infracțiunii, cât și cu cea a răspunderii și pedepsei penale. Legiuitorul deopotrivă reglementează pluralitatea de infracțiuni, pe de o parte, ca o situație de fapt, prin care aceasta cu ajutorul elementelor structurale, poate fi deosebită de alte instituții de drept penal, iar pe de altă parte, ca o categorie ce solicită aplicarea unui tratament sancționator diferit, în raport cu situațiile de comitere a unei singure fapte infracționale.

1.1.2 Formele pluralității de infracțiuni, în acest cadru al lucrării au fost identificate și caracterizate în ansamblu formele pluralității infracționale reglementate pe plan normativ.

Formele pluralității de infracțiuni sunt constituite în funcție de mecanismul, procesul de formare și de configurare a corelațiilor existente între infracțiunile ce o alcătuiesc. Fiecare formă cuprinde toate variantele posibile ale pluralității de infracțiuni respective, acoperind, deci, toate cazurile când o persoană săvârșește două sau mai multe infracțiuni. În sfera *concurșului de infracțiuni* vor intra toate ipotezele de fapte săvârșite de o persoană mai înainte de a fi intervenit o condamnare definitivă pentru vreuna dintre ele. Pe de altă parte, cea de-a doua formă de pluralitate, *recidiva*, cuprinde ipotezele în care o persoană săvârșește din nou o infracțiune, după ce a fost condamnată definitiv pentru o altă infracțiune.

Pluralitatea intermediară este o pluralitate de infracțiuni care nu constituie nici concurs de infracțiuni, nici recidivă, prezentând unele trăsături caracteristici acestora și ocupând o poziție intermediară între ele. În C.pen. al României pluralitatea intermediară desemnează situația reglementată în art.40 C.pen., iar în C.pen al Republicii Moldova la art.85 C.pen., fiind fundamentată de existența unui concurs de infracțiuni pe baze faptice, însă în context de jure se identifică o recidivă de infracțiuni.

1.1.3 Trăsături esențiale ale pluralității de infracțiuni, au fost evidențiate și supuse analizei semnele definiției ale pluralității de infracțiuni care o caracterizează și o condiționează în calitate de categorie juridico-penală, și anume: pluralitatea de infracțiuni trebuie să fie alcătuită din două sau mai multe fapte infracționale incriminate în legea penală; 2) infracțiunile care alcătuiesc pluralitatea de infracțiuni trebuie să fie săvârșite de către una și aceeași persoană; 3) infracțiunile ce formează o pluralitate se pot exprima atât sub forma unei activități infracționale consumate, cât și neconsumate; 4) infracțiunile care alcătuiesc pluralitatea infracțională pot fi săvârșite atât prin intenție, cât și din culpă; 5) infracțiunile care alcătuiesc pluralitatea infracțională trebuie să fie susceptibile de a produce anumite efecte juridico-penale în sensul prezenței consecințelor juridice penale nestinse sau neridicate cel puțin referitoare la două infracțiuni; 6) pluralitatea de infracțiuni denotă întotdeauna o agresivitate mai mare, un grad prejudiciabil sporit al faptelor săvârșite, o atitudine socială mai pronunțată a infractorului sau a infractorilor ce o comit.

1.2 Pluralitatea reală și pluralitatea aparentă de infracțiuni: aspecte delimitative, se cercetează corelativ situația de pluralitate infracțională reală sub raport faptic, cât și juridic de situațiile de pluralitate aparentă (unitate infracțională și concurs de legi penale).

1.2.1 Pluralitatea reală de infracțiuni și unitatea infracțională, are ca obiect trasarea unor criterii teoretico-pragmatice de delimitarea a instituțiilor consemnate.

Criteriul principal de delimitare a pluralității de infracțiuni de unitatea infracțională este reprezentat de **conținutul infracțiunii**. Legiuitorul moldovean a utilizat în textul de lege al art. 28 C.pen. sintagma „*o singură normă juridico-penală*” pentru a evidenția existența în acțiunea (inacțiunea) sau sistemul de acțiuni (inacțiuni) săvârșite de către făptuitor a unui singur conținut de infracțiune.

Prin raportare la situațiile factice concrete și particularitățile fiecăreia dintre formele unității legale de infracțiune urmează a fi aplicat și un criteriu secundar delimitativ dintre instituțiile vizate. Acest criteriu își găsește rațiunea în particularitățile care caracterizează diferitele forme ale unității infracționale, reprezentate de elementul unificator care face posibilă delimitarea dintre infracțiunea unică și pluralitatea infracțională

1.2.2 Pluralitatea de infracțiuni și concursul de legi penale (concurența de norme juridico penale), are la bază ideea realizării unui studiu delimitativ dintre pluralitatea de infracțiuni și situațiile de existență a mai multor texte de lege, în care ar putea fi încadrată fapta săvârșită fie în întregul ei, fie parțial. Aparența de pluralitate, în acest caz, se explică prin aceea că fapta săvârșită, deși este prevăzută de mai multe dispoziții din legea penală, nu are mai multe urmări relevante pentru legea penală și, deci, nu poate fi calificată decât potrivit unei singure dispoziții incriminatoare.

II. Concursul de infracțiuni, făcându-se apel la diferite metode de cercetare sunt examinate cu minuțiozitate aspectele de teorie și practică penală pe care le implică concursului de infracțiuni ca formă a pluralității infracționale.

2.1 Conceptul și caracterizarea concursului de infracțiuni, sunt puse în vizor probleme de concept ale concursului de infracțiuni.

2.1.1 Evoluție, sediu normativ și noțiunea concursului de infracțiuni, se punctează inițial asupra unor referiri istorice privind retrospectiva reglementării concursului de infracțiuni în legislația penală prin utilizarea preponderentă a metodei istorice de interpretare a normelor de drept.

În dreptul penal românesc, în Evul Mediu nu se făcea o distincție netă între concurs de infracțiuni și recidivă infracțională, ambele categorii având valoare de circumstanță agravantă a infracțiunii. În legislațiile penale moderne, în cazul concursului de infracțiuni a fost acceptat sistemul absorbției de sancționare, dar ulterior s-a recurs la o diferențiere a tratamentului juridic, în funcție de natura și clasa pedepselor prevăzute pentru infracțiunile concurente.

C.pen. din 1936 a prevăzut stabilirea de pedepse separate pentru fiecare infracțiune concurentă, urmând ca pedeapsa finală să fie stabilită de instanță potrivit sistemului cumulului juridic sau cel al absorbției, în funcție de forma concursului.

Spre deosebire de normele de referință, consacrate în legislația penală română în vigoare, în Codul penal al Republicii Moldova se prevede noțiunea generică a concursului de infracțiuni. În această noțiune sunt încorporate trăsăturile comune ale formelor concursului de infracțiuni, criteriile delimitative dintre concurs și recidiva infracțională și, nu în ultimul rând, cele de delimitare a concursului de unitatea infracțională.

În legătură cu natura juridică a concursului de infracțiuni s-a statuat că modul de calcul al pedepsei în cazul concursului de infracțiuni reprezintă o situație derogatorie de la regulile generale de aplicare a pedepsei, această rezolvare nu trebuie să constituie o agravare a situației condamnatului, deoarece acesta va executa în toate cazurile o pedeapsă mai redusă decât totalul pedepselor pentru infracțiunile concurente. Astfel, sistemul sancționării concursului de infracțiuni, reprezentat îndeosebi de cel al totalizării reprezintă o stare firească și nu de agravare, stare ce rezultă ca urmare a săvârșirii mai multor infracțiuni; fiecărei încălcări a legii penale trebuie să-i corespundă, în mod firesc, aplicarea unei pedepse, neputându-se vorbi, astfel, de o cauză de agravare a pedepsei penale.

2.1.2 Condițiile de existență ale concursului de infracțiuni, are ca obiect analiza împrejurărilor în care se săvârșesc faptele infracționale care-l formează și de care depinde existența acestuia.

S-a constatat că pentru identificarea concursului de infracțiuni este necesar ca configurația faptelor care-l formează să se situeze în prezența următoarelor condiții: săvârșirea a două sau a mai multor infracțiuni; infracțiunile ce-l alcătuiesc să fie săvârșite înainte de a se fi pronunțat o hotărâre definitivă de condamnare pentru vreuna dintre ele; infracțiunile ce-l alcătuiesc să constituie conținuturi autonome de infracțiuni; infracțiunile concurente să fie săvârșite de una și aceeași persoană; infracțiunile sau cel puțin două dintre ele să fie susceptibile de condamnare.

2.2 Formele concursului de infracțiuni, are loc investigarea structurii concursului de infracțiuni și a modului de constituie a infracțiunilor în cadrul unei entități juridico-penale.

2.2.1 Criterii de clasificare a concursului de infracțiuni, se abordează diferitele criterii după care pot fi divizate formele concursului de infracțiuni.

Examinarea normele din legislațiile de referință a făcut posibilă identificarea a două forme principale ale concursului și anume, concursul real și cel ideal (formal). Din examinarea art.33 C.pen. al României reiese, că spre deosebire de art.33 C.pen. al Republicii Moldova, legiuitorul nu denumeste formele concursului de infracțiuni prin expresiile de concurs „real” și „ideal”. Această soluție promovată de legiuitorul român își găsește explicația în ideea după care ambele modalități ale concursului de infracțiuni, inclusiv și cea cunoscută sub denumirea de „concurș ideal”, au o existență reală.

După natura infracțiunilor, se deosebește *concurșul omogen* și *concurșul eterogen*. În funcție de aspectul psihic, poate fi semnalat concurs de infracțiuni intenționate, praeterintenționate și din culpă. După elementul material, concursul poate fi de infracțiuni omisive sau de infracțiuni comisive. În fine, după criteriul date judecării infracțiunilor concurente, concursul de infracțiuni este denumit simultan, dacă judecarea infracțiunilor concurente are loc în același timp, și retrospectiv, dacă judecarea infracțiunilor aflate în concurs se face la momente diferite.

2.2.2 Concurșul real de infracțiuni, tratează dimensiunile conceptuale, caracteristicile și modalitățile acestei forme de concurs.

2.2.2.1 Noțiunea și caracterizarea concursului real de infracțiuni, are ca obiect de investigare caracterizarea acestei forme a concursului de infracțiuni.

În cazul concursul real de infracțiuni numărul de acțiuni sau inacțiuni săvârșite corespunde cu numărul de fapte infracționale concurente, fiecare dintre ele având o existență proprie atât din punct de vedere juridic, cât și factual. Prin această trăsătură definitorie, care caracterizează modul de reunire a infracțiunilor într-o entitate a pluralității infracționale, concursul real de infracțiuni urmează a fi delimitat de concursul ideal.

Deși trăsătura definitorie a concursului real de infracțiuni nu este prevăzută în mod expres în textul de lege al art. 33 C.pen. al României, această poate fi dedusă în mod implicit din

prevederile legale încorporate în textul de lege. Din noțiunea legală a concursului ideal (art.33 lit.b) C.pen. al României) rezultă că infracțiunile concurente derivă sau sunt rezultatul comiterii unei singure acțiuni sau inacțiuni, fapt care înseamnă *per a contrario*, că concursul real este generat de două sau mai multe acțiuni sau inacțiuni distincte.

2.2.2.2 Concursul real simplu, examinează modul de configurare a infracțiunilor și pune în evidență anumite criterii de identificare ale acestuia în practică.

În cadrul concursului real simplu, între infracțiunile concurente poate fi atestată doar legătura de timp (cronologică), topografică și accidentală. Legătura teologică, etiologică și consecvențională, nu este aferentă concursului real simplu, ci concursul caracterizat de infracțiuni.

Pot fi relevate două criterii în baza cărora poate fi identificat și delimitat concursul omogen de infracțiuni de cel eterogen în cadrul concursului real simplu, și anume:

- **natura infracțiunilor** – în calitate de criteriu principal, la identificarea acestui aspect se va lua drept bază de evaluare obiectul de atentare al infracțiunilor concurente, care după natura lor trebuie să fie identic;
- **identitatea normei de incriminare și calificării faptei** – acest criteriu este unul subsidiar, deoarece, în anumite situații de excepție la identificarea concursului omogen se dă prioritate celui dintâi criteriu reprezentat de natura faptelor concurente. Mai trebuie de menționat că acest ultim criteriu nu de fiecare dată oferă posibilitatea identificării unui concurs real omogen de infracțiuni. Este cazul articolelor din Partea specială a C.pen. în care este prevăzută răspunderea penală pentru două fapte distincte.

2.2.2.3 Concursul real caracterizat, are ca obiect analiza legăturii obiectivă - *in rem*, prin care se pot configura anumite raporturi între faptele concurente.

Din perspectiva unei asemenea legături pot fi identificate două varietăți ale concursului caracterizat: concursul cu conexitate etiologică și concursul cu consecutivitate consecvențională.

Concursul real etiologic există atunci când între infracțiunile aflate în concurs există o legătură de la mijloc la scop, unele infracțiuni constituind mijlocul de realizare a altora ca scop. Sub aspect subiectiv infracțiunile concurente în cadrul formei de concurs etiologic pot fi configurate după următoarea structură: intenție directă la infracțiunea mijloc și intenție directă sau indirectă la infracțiunea scop.

Sușinem ideea după care infracțiunea mijloc poate fi comisă doar sub imperiul unei intenții directe, întrucât făptuitorul dorește să o vadă realizată pentru atingerea obiectivului final, care rezultă din infracțiunea scop. Mai este necesar ca în momentul comiterii primei infracțiuni, făptuitorul trebuie să știe că o va comite și pe a doua.

Concursul cu conexiune consecvențională se caracterizează prin aceea că cea de a doua infracțiune ce intră în structura sa este comisă pentru ascunderea alteia, săvârșită anterior. Făptuitorul în momentul în care săvârșește prima infracțiune, de cele mai multe ori nu știe și nu-și dă seama dacă va trebui ulterior să comită încă o infracțiune pentru ascunderea primei infracțiuni.

2.2.3 Concursul ideal de infracțiuni, are ca obiectiv tratarea conceptului de concurs ideal de infracțiuni, a condițiilor și modalităților sub care se poate prezenta.

2.2.3.1 Conceptul și condiții speciale de existență a concursului ideal de infracțiuni, manifestarea fizică unică este trăsătura de esență prin prisma căreia concursul ideal urmează a fi diferențiat de concursul real de infracțiuni.

Pluralitatea de infracțiuni, în acest caz, este generată de săvârșirea unei singure acțiuni sau inacțiuni, legea punând în evidență astfel modul particular de naștere a acestuia față de concursul real. Nu orice activitate infracțională unică este susceptibilă de a comprima în sine două infracțiuni și de a da naștere, în acest mod, concursului ideal de infracțiuni. În corespundere cu art.33 lit.b) C.pen. al României concursul ideal de infracțiuni poate fi identificat numai dacă acțiunea sau inacțiunea unică generează două sau mai multe fapte, care întrunesc conținutul unor infracțiuni distincte, datorită *împrejurărilor* în care s-a comis și *rezultatelor* care s-au produs.

Legislația penală a R.Moldova, existentă în materia concursului ideal de infracțiuni (art.33 alin.(3) C.pen. R.Moldova), nu instituie condiția ca infracțiunile concurente ale concursului ideal să fie generate de împrejurările de săvârșire a acțiunii (inacțiunii) sau rezultatelor infracționale survenite. Absența unei asemenea referiri face dificilă identificarea concursului ideal în practică și, respectiv, delimitarea acestuia de anumite forme ale unității legale de infracțiune.

Configurația elementelor structurale ale concursului ideal de infracțiuni cunoaște următoarea structură: o singură acțiune sau inacțiune – o pluralitate de vătămări penale – o pluralitate de dispoziții penale incriminatorii încălcate.

2.2.3.2 Modalitățile concursului ideal de infracțiuni, se cercetează dintr-o perspectivă critică modul de corelație a infracțiunilor în cadrul concursului ideal de infracțiuni.

Reieșind din configurarea subelementelor laturii obiective a infracțiunii pot fi identificate următoarele variante posibile de conexitate a infracțiunilor concurente în cadrul concursului ideal: 1) infracțiuni formale realizate pe seama împrejurărilor de comitere a infracțiunii; 2) infracțiuni de rezultat realizate pe seama urmărilor; 3) infracțiuni de rezultat săvârșite împreună cu infracțiuni de atitudine realizate pe seama urmărilor.

Concursul ideal eterogen este reprezentat de infracțiuni concurente, rezultate din săvârșirea unei acțiuni sau inacțiuni cad sub incidența a două articole din Partea specială a C.pen. Concursul ideal omogen include infracțiunile concurente cad sub incidența unor alineate diferite, ale unuia și aceluiași articol din Partea specială a C.pen. În această ultimă ipoteză este vorba de un concurs ideal de infracțiuni alcătuit din infracțiuni omogene având semne care intră sub incidența unor alineate diferite ale aceluiași articol al legii penale, când una dintre fapte formează forma tip a infracțiunii, iar celelalte formele agravante ale aceleiași infracțiuni (de exemplu, omor consumat și tentativă de omor asupra a două sau a mai multor persoane).

2.2.4. Delimitarea concursului de infracțiuni de unitatea infracțională și de concursul de legi penale, sunt trasate anumite linii de demarcație dintre entitățile juridice menționate.

2.2.4.1. Concursul de infracțiuni și infracțiunea complexă, se identifică trei criterii în baza cărora poate fi delimitat concursul de infracțiuni de infracțiunea unică complexă: 1) infracțiunea absorbantă nu se poate consuma fără consumarea faptei absorbite; 2) infracțiunea absorbită trebuie să fie determinată sau determinabilă; 3) infracțiunea absorbantă nu poate avea un grad de pericol social mai mic decât fapta absorbită.

2.2.4.2 Concursul real omogen și infracțiunea continuată (prelungită), este relevat gradului de asemănare și criteriile delimitative dintre aceste instituții.

Principalul criteriu de delimitare a infracțiunii continuate de concursul de infracțiuni îl constituie *unitatea de rezoluții*, asupra căreia legiuitorul român face referire chiar în textul de lege al art.41 alin.(2) C.pen. la descrierea acestei forme a unității legale de infracțiune. Legiuitorul moldovean, la nuanțarea aceleiași trăsături în textul de lege al art.30 alin.(1) C.pen. utilizează expresia „*cu un singur scop*”. Incluziunea în definiția legală a infracțiunii prelungite a precizării existenței unui scop unic, face trimitere la existența unei intenții unice. În acest context se menționează că legiuitorul vrea să cuprindă un conținut mai amplu, prin precizare subiectivă mai restrânsă.

2.2.4.3 Concursul real omogen și infracțiunea repetată în legislația penală a Republicii Moldova, este orientat spre elaborarea de noi criterii delimitative dintre aceste două categorii juridico-penale, în contextul recentelor modificări legislative parvenite în materie.

Una dintre condițiile concursului de infracțiuni prevăzute în legislația penală a Republicii Moldova (art.33 alin.(1) C.pen.) este ca infracțiunile săvârșite să nu fie prevăzute în articolele Părții speciale a Codului penal în calitate de circumstanță care agravează pedeapsa. În caz contrar, concursul omogen constituit din infracțiuni identice ce cunosc aceeași calificare formează în legislația penală a Republicii Moldova obiectul unei unități infracționale distincte, ce prezintă semnele infracțiunii repetate.

În contextul susținerii poziției legiuitorului R.Moldova de a exclude infracțiunea repetată din reglementările penale, considerăm că sunt necesare intervenții suplimentare prin care orice săvârșire reiterativă a unei infracțiuni identice să fie echivalată cu situația de concurs de

infracțiuni. În acest sens este necesar de a redefini noțiunea de concurs de infracțiuni (art.33 alin.(1) C.pen. al Republicii Moldova) și de a exclude formele agravante din Partea specială care dozează răspunderea penală pentru săvârșirea reiterativă a faptei.

2.3 Sancționarea concursului de infracțiuni, obiectul de cercetare îl constituie reacția represivă față de persoana care comite mai multe fapte penale în condițiile concursului de infracțiuni.

2.3.1 Generalități privind sistemele de sancționare a concursului de infracțiuni, se abordează în ansamblu regimurile de sancționare ale concursului de infracțiuni adoptate în diferite sisteme de drept penal.

Investigațiile realizate au fost cristalizat și fundamentat, în principal, trei sisteme de sancționare a concursului de infracțiuni și anume: sistemul cumulului aritmetic, sistemul absorbției și sistemul cumulului juridic. Considerăm că la moment sistemul cumulului juridic poate fi considerat ca fiind cel mai convenabil, elastic și echitabil, asigurând atât sancționarea corectă a faptei cele mai grave, cât și a celorlalte fapte comise în concurs.

2.3.2 Sancționarea concursului de infracțiuni în legislația penală a României, este dedicat abordării critice a modelului sancționator al concursului aplicabil în C.pen. al României.

Regimul de sancționare al concursului de infracțiuni adoptat în C.pen. al României instituie, în mod dominat sistemul cumulului juridic. Totodată, acest sistem nu se aplică necondiționat și absolut în toate cazurile, instanțele având posibilitate să facă abstracție de posibilitatea adăugirii unui spor și să se limiteze la aplicarea sistemului absorbției, ca tratament juridic al concursului de infracțiuni, când pentru una dintre infracțiunile concurente s-a stabilit pedeapsa detențiunii pe viață.

În privința concursului ideal de infracțiuni s-a argumentat necesitatea consacrării în exclusivitate a metodei absorbției în calitate de model sancționator.

2.3.3 Sancționarea concursului de infracțiuni în legislația penală a Republicii Moldova, are ca obiectiv analiza modului în care concursul este pedepsit penal în legislația de referință.

În legătură cu tehnica juridică de dislocare a normelor din materie, soluția prevăzută legiuitorului moldovean diferă radical de cea promovată de legiuitorul român, deoarece normele de referință nu sunt amplasate în reglementările privitoare la infracțiune, ci în cele care țin de instituția pedepsei. Pledăm în favoarea promovării unui asemenea concept și de către legiuitorul român.

La pedepsirea concursului de infracțiuni în legislația penală a R.Moldova devin aplicabile două sisteme de sancționare: cumulul aritmetic, total sau parțial al pedepselor; absorbția pedepsei mai ușoare de pedeapsa mai aspră. Aplicarea ultimului sistem este limitată doar la infracțiunile ușoare sau mai puțin grave.

Referindu-ne la prima ipoteză, trebuie de menționat că art.84 alin.(1) C.pen. al R.Moldova fixează, în cazul cumulării totale sau parțiale a pedepselor, doar plafonul maxim aplicabil în cazul pedepsei închisorii. În cazul celorlalte sancțiuni, ce pot fi aplicate ca pedepse principale (amenda, privarea dreptului de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate, munca neremunerată în folosul comunității) legea penală nu stabilește o anumită limită maximă până la care poate opera însumarea totală sau parțială. În tăcerea legii, considerăm că pedeapsa maximă aplicabilă pentru infracțiunile concurente nu poate depăși limitele maxime prevăzute de art.64 alin.(3) și (4) în cazul amenzii, art.65 alin.(2) – privării dreptului de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate, art.67 alin.(2) – muncii în folosul comunității. O soluție contrară ar contravine grav principiului legalității legii penale.

III. Recidiva de infracțiuni și pluralitatea intermediară, cuprinde trei secțiuni destinate tratării acestor două forme ale pluralității de infracțiuni.

3.1 Conceptul și caracterizarea recidivei de infracțiuni sumează anumite viziuni, trecute prin filtrul propriu de analiză al autorului cu referire la conceptul recidivei infracționale.

3.1.1 Conceptul recidivei infracționale, făcându-se un demers istorico-comparativ în contextul legislației penale a Republicii Moldova, se constată că una dintre novelele principale

ale C.pen. a fost excluderea din circuit a unor asemenea termeni „recidivist”, „recidivist deosebit de periculos”, antrenând atenția nu asupra persoanei vinovate, dar asupra infracțiunii comise. În viziunea autorului, recidiva, din punct de vedere juridico-penal, trebuie apreciată doar în ipoteza individualizării pedepsei penale și nicidecum ca condiție, circumstanță de individualizare a răspunderii penale. Semnul recidivei trebuie evaluat drept un semn obiectiv, și nu un semn subiectiv (situație care a reieșit din legislațiile statelor sistemului ex-socialist). De asemenea, este cazul a preciza că recidiva de infracțiune are efect de circumstanță agravantă în ipoteza normelor generale ale legii penale și nu se poate înfățișa sub aspect de circumstanță agravantă specială. Având la bază multitudinea de principii care indică asupra stabilirii și aplicării pedepsei penale, în special *non bis in idem*, se consideră că definiția legislativă a recidivei este corectă, însă conținutul propriu-zis al acesteia urmează a fi supus unor precizări de natura aplicării mai concrete a normelor penale în vigoare.

3.1.2 Trăsăturile recidivei de infracțiuni, este dedicat analizei științifice a trăsăturilor care caracterizează recidiva.

Se constată că recidiva nu poate fi concepută în afara unor caracteristici, trăsături, care, prin esența lor, formează structura acesteia.

În ansamblu, operându-se cu cei doi/trei termeni ai recidivei se determină că ceea ce caracterizează recidiva este împrejurarea că pluralitatea de infracțiuni săvârșite de aceeași persoană este realizată într-un anumit mod și anume: după ce făptuitorul a fost condamnat definitiv pentru o infracțiune intenționată (eventual pentru două sau mai multe infracțiuni), mai săvârșește ulterior, înainte de a începe executarea pedepsei, în timpul executării acesteia ori în stare de evadare sau după ce a executat pedeapsa, una sau eventual mai multe infracțiuni, în anumite condiții.

3.1.3 Modalități ale recidivei de infracțiuni, se reflectă felul cum se înfățișează în concret starea de recidivă s-au determinat anumite modalități ale recidivei.

Cunoașterea acestor modalități are importanță pentru mai buna cunoaștere a înseși reglementări legale privind recidiva. În literatura de specialitate s-au formulat diferite criterii ce stau la baza prezentării modalităților recidivei, în funcție de caracteristicile celor doi termeni ai săi și de corelația dintre ei. Cele mai cunoscute modalități sunt: recidiva după condamnare și recidiva după executare; recidiva generală și recidiva specială; recidiva mare și recidiva mică; recidiva temporară și recidiva perpetuă; recidiva absolută și recidiva relativă; recidiva cu efect unic și recidiva cu efecte progresive; recidiva teritorială și recidiva internațională; recidivă periculoasă și recidivă deosebit de periculoasă.

Evaluându-se sub aspect critic legislația Republicii Moldova se constată că în ceea ce vizează trecerea de la recidiva simplă la cea periculoasă în baza numărului de condamnări se cere: I termen – o infracțiune intenționată supusă pedepsei închisorii; II termen – o infracțiune intenționată supusă pedepsei închisorii; o sentință definitivă ca linie de demarcație; III termen – o infracțiune intenționată. Cu referire la trecerea de la recidiva simplă la cea deosebit de periculoasă în baza numărului de condamnări se impune constatarea: I termen – o infracțiune intenționată supusă pedepsei închisorii; II termen – o infracțiune intenționată supusă pedepsei închisorii; III termen – o infracțiune intenționată supusă pedepsei închisorii; o sentință definitivă ca linie de demarcație; IV termen – o infracțiune intenționată.

Nu interesează în cazul termenului III (dacă este recidivă periculoasă) și a termenului IV (dacă este recidivă deosebit de periculoasă) care este pedeapsa aplicată de către instanță, se impune constatarea doar a faptului că pentru infracțiunile ce formează primii doi termeni (dacă este recidivă periculoasă) și, respectiv, primii trei termeni (recidivă deosebit de periculoasă) să nu fie stinse antecedentele penale. S-au gândit de fapt următoarele combinații potrivit legislației penale a Republicii Moldova: infracțiune gravă cu intenție - infracțiune gravă cu intenție (recidivă periculoasă); infracțiune gravă cu intenție - infracțiune deosebit de gravă (recidivă periculoasă); infracțiune deosebit de gravă - infracțiune gravă cu intenție (recidivă periculoasă); infracțiune deosebit de gravă - infracțiune deosebit de gravă (recidivă periculoasă); infracțiune excepțional de gravă - infracțiune deosebit de gravă (recidivă deosebit de periculoasă);

infracțiune excepțional de gravă - infracțiune excepțional de gravă (recidivă deosebit de periculoasă).

Din cumulul de combinații admise de către legiuitor în contextul normelor penale ale Republicii Moldova, se consideră că s-au admis anumite erori prin scăpare din vedere. Erorile pot fi acoperite în baza propunerilor autorului expuse în concluzie. Cunoașterea diverselor modalități ale recidivei infracționale face, în general, posibilă aplicarea cât mai justă și eficientă a acestor instituții, bazându-ne, în principiu, pe diferitele trăsături ce le caracterizează.

3.2 Sancționarea recidivei de infracțiuni interpretează problematica recidivei de infracțiuni, ale modalităților ei sub aspectelor posibilităților de aplicare a pedepsei. Stabilirea justă a pedepsei în cazul recidivei are la bază corectitudinea regulilor concepute de către legiuitor în procesul elaborării și adoptării legii penale. Cu titlu de amănunte anumite probleme se constată atât cu referire la legea penală română, cât și cea a Republicii Moldova. Cumulul de incoerențe este legat, în principiu, de posibilitățile de stabilire a pedepsei pentru recidivă în cazul infracțiunii neconsumate, individualizarea pedepsei penale pentru recidivă în prezența unor circumstanțe atenuante; recidiva în cazul diferitor categorii ale infracțiunii unice (în special a unității legale); individualizarea pedepsei penale în cazul diferitor situații atenuante prevăzute expres de legea penală. Nu mai puțin importante se prezintă a fi, potrivit cu regulile normative prevăzute în C.pen. al Republicii Moldova, aprecierea efectelor recidivei în cazul în care infracțiunea este comisă în prezența unor circumstanțe atenuante. Recidiva, privită exclusiv prin intermediul unor circumstanțe agravante generale, nu poate să-și manifeste efectul scontat.

3.3 Pluralitatea intermediară evaluează unele elemente ale pluralității intermediare, statuându-se în principiu, posibilitatea identificării unei asemenea situații și potrivit cu legislația penală a Republicii Moldova. Adică, deși legislația Republicii Moldova, deși nu evaluează la nivel normativ această formă a pluralității de infracțiuni, totuși asigură posibilitatea aplicării în asemenea situații a regulilor concursului de infracțiuni (art.85 C.pen. al Republicii Moldova).

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

În legătură cu examinările realizate în prezentul studiu putem scoate în evidență următoarele concluzii:

1. Pluralitatea de infracțiuni reprezintă acea instituție a dreptului penal ce presupune săvârșirea de către una și aceeași persoană a două sau a mai multor infracțiuni înainte de a fi condamnată, după ce a fost condamnată definitiv sau după executarea pedepsei aplicate pentru vreuna din ele, în condițiile prevăzute de lege. Din această perspectivă noțiunea pluralității de infracțiuni este restrânsă doar la formele reglementate de către legiuitor în legislația penală și care se referă la concursul de infracțiuni, recidiva infracțională și pluralitatea intermediară.

2. Sediul normativ de dislocare a reglementărilor privitoare la pluralitatea de infracțiuni necesită a fi modificat, după cum urmează: în Capitolul IV din Titlul II al Părții Generale a C.pen. al României urmează să fie menținute articolele referitoare la stabilirea formelor legale ale pluralității de infracțiuni, noțiunilor corespunzătoare și condițiilor de existență ale acestora (art. 32, 33, 37, 38 și 40), iar cele care țin de sancționarea pluralității de infracțiuni urmează să fie amplasate în Capitolul V din Titlul III, intitulat „Individualizarea pedepselor”.

3. Norma instituită în art.32 C.pen. al României urmează a fi supusă unei revizuirii legislative în sensul consacării definiției legale a pluralității de infracțiuni cu următoarea formulă legislativă: „pluralitatea de infracțiuni constituie săvârșirea de către aceeași persoană a doua sau a mai multor infracțiuni care formează conținuturi diferite de infracțiuni, până la pronunțarea unei sentințe definitive de condamnare sau după rămânerea definitivă a unei hotărâri de condamnare”.

4. Situația specială reglementată la art.40 C.pen. în vigoare al României, urmează a fi interpretată ca o formă intermediară a pluralității de infracțiuni și nu ca o recidivă de fapt postcondamnatorie. Din această perspectivă conținutul art.32 C.pen. al României urmează a fi suplinit cu un nou alineat care ar avea următorul conținut normativ: „Pluralitate de infracțiuni constituie, după caz, concurs de infracțiuni, recidivă sau pluralitate intermediară”. În contextul

adoptării unei asemenea soluții legislative se face necesară și schimbarea titlului art.40 C.pen. al României din „pedeapsa în unele cazuri în care nu există recidivă” în „pluralitate intermediară de infracțiuni”.

5. Delimitarea pluralității de infracțiuni de unitatea infracțională urmează a fi făcută în baza a două criterii unul principal și altul subsidiar. Criteriul principal este reprezentat de conținutul infracțiunii: în cazul în care în activitatea infracțională desfășurată de subiect se identifică un conținut de infracțiune ne află în prezența unei unități infracționale și, invers, dacă în activitatea acestuia sunt prezente două conținuturi infracționale se va identifica o pluralitate de fapte infracționale. Criteriul secundar este reprezentat de particularitățile care caracterizează diferitele forme ale unității infracționale, determinate de elementul unificator care face posibilă delimitarea dintre infracțiunea unică și pluralitatea infracțională.

6. Concursul de infracțiuni reprezintă acea formă a pluralității de infracțiuni ce presupune săvârșirea de către una și aceeași persoană a două sau a mai multor fapte infracționale, care constituie conținuturi autonome de infracțiuni, prin acțiuni sau inacțiuni diferite sau printr-o singură acțiune sau inacțiune, înainte de a fi fost condamnată definitiv pentru una dintre aceste infracțiuni.

7. În cazul concursului de infracțiuni punându-se problema stabilirii răspunderii penale pentru pluralitate de infracțiuni nu se poate vorbi de o agravare sau atenuare a răspunderii penale ci de individualizarea pedepsei în raport cu faptele penale care angajează răspunderea făptuitorului.

8. Pentru existența concursului infracțiuni este necesar de a fi întrunite următoarele condiții obligatorii: săvârșirea a două sau a mai multor infracțiuni; infracțiunile ce-l alcătuiesc să constituie conținuturi autonome de infracțiuni; infracțiunile concurente să fie săvârșite de una și aceeași persoană; infracțiunile ce-l alcătuiesc să fie săvârșite înainte de a se fi pronunțat o hotărâre definitivă de condamnare pentru vreuna dintre ele; infracțiunile săvârșite sau cel puțin două dintre ele să fie susceptibile de condamnare.

9. Concursul real de infracțiuni poate fi definit ca fiind situația săvârșirii de către una și aceeași persoană, prin acțiuni sau inacțiuni distincte, a două sau a mai multor infracțiuni ce prezintă conținuturi autonome de infracțiuni, cu condiția că nu a fost condamnată pentru vreuna dintre ele.

10. Există concurs real omogen de infracțiuni atunci când infracțiunile concurente sunt de aceeași natură, fiind susceptibile de a primi aceeași încadrare juridică sau încadrări diferite, dacă este vorba de variante ale aceleiași infracțiuni. Va exista concurs real eterogen de infracțiuni, atunci când infracțiunile ce-l alcătuiesc sunt îndreptate împotriva unor obiecte juridice diferite

11. În concepția promovată în normele de referință de către legiuitorul Republicii Moldova, se exclude posibilitatea identificării la anumite infracțiuni a unui concurs omogen de infracțiuni cu o încadrare juridică identică. La aceste fapte infracționale concursul omogen constituit din infracțiuni identice ce cunosc aceeași calificare formează în legislația penală a Republicii Moldova obiectul unei unități infracționale distincte, ce prezintă semnele unei infracțiuni *repetate*. Aceste situații de săvârșire reiterativă a unor infracțiuni identice nu-și pot găsi o rezolvare eficientă în doctrina și în practica judiciară a Republicii Moldova. Prin urmare, este necesar ca repetarea infracțiunii, oricare ar fi modalitatea acesteia, să fie exclusă în general din C.pen. al Republicii Moldova, urmând ca această formă a activității infracționale să cadă sub incidența concursului de infracțiuni.

În vederea uniformizării legislației penale a Republicii Moldova propunem:

a) abolirea semnului agravant „săvârșirea infracțiunii de către o persoană care anterior a mai comis o infracțiune” de la toate componentele care îl includ ca formă agravantă, astfel încât să devină aplicabil doar concursul de infracțiuni;

b) reformularea noțiunii concursului de infracțiuni, consacrate la art.33 C.pen. al Republicii Moldova după cum urmează: „*Se consideră concurs de infracțiuni săvârșirea de către o persoană a două sau mai multor infracțiuni dacă persoana nu a fost condamnată*”

definitiv pentru vreuna din ele și dacă nu a expirat termenul de prescripție de tragere la răspundere penală”.

12. Luând în calitate de punct de reper norma definitorie consacrată la art.33 lit.b) C.pen. al României, pot fi identificate două modalități, prin care își poate găsi expresie concursul ideal de infracțiuni: 1) concursul ideal de infracțiuni se formează ca rezultat al **împrejurărilor în care se săvârșesc acțiunea sau inacțiunea**, indiferent de natura rezultatelor; 2) concurs ideal de infracțiuni se constituie ca rezultat al **urmărilor produse**, indiferent de natura împrejurărilor.

13. De *lege ferenda*, propunem ca legiuitorul român la definirea concursului ideal de infracțiuni în art.33 lit.b) C.pen. să despartă expresiile „*datorită împrejurărilor în care a avut loc...*” și „*...urmărilor pe care le-a produs...*” prin conjuncțiile: „*și/sau*”. În acest sens, conținutul textului de lege ar trebuie să aibă următoarea formulare „*când o acțiune sau inacțiune, săvârșită de aceeași persoană, datorită împrejurărilor în care a avut loc și/sau a urmărilor pe care le-a produs, întrunește elementele mai multor infracțiuni.*”

14. În viziunea noastră, recidiva, din punct de vedere juridico-penal, trebuie apreciată doar în ipoteza individualizării pedepsei penale și nicidecum ca condiție, circumstanță de individualizare a răspunderii penale. Semnul recidivei trebuie evaluat drept un semn obiectiv, și nu un semn subiectiv (situație care a reieșit din legislațiile statelor sistemului ex-socialist). De asemenea, este cazul a preciza că recidiva de infracțiune are efect de circumstanță agravantă în ipoteza normelor generale ale legii penale și nu se poate înfățișa sub aspect de circumstanță agravantă specială.

15. Având la bază multitudinea de principii care indică asupra stabilirii și aplicării pedepsei penale, în special *non bis in idem*, considerăm că definiția legislativă a recidivei este corectă, însă conținutul propriu-zis al acesteia urmează a fi supus unor precizări de natura aplicării mai concrete a normelor penale în vigoare.

16. Cu referire la recidiva infracțională se impune în ipoteza legii penale a Republicii Moldova a supune modificării art.34 alin.(2)-(3) C.pen., în speță la definirea recidivei periculoase și deosebit de periculoase, prin includerea în vizorul normativ și a altor categorii de infracțiuni. Propunem următoarea formulă:

(2) Recidiva se consideră periculoasă:

a) dacă persoana anterior condamnată de două ori la închisoare pentru infracțiuni intenționate a săvârșit din nou cu intenție o infracțiune;

b) dacă persoana anterior condamnată pentru o infracțiune intenționată gravă sau deosebit de gravă a săvârșit din nou cu intenție o infracțiune gravă, deosebit de gravă ori excepțional de gravă.

c) dacă persoana anterior condamnată pentru o infracțiune excepțional de gravă a săvârșit din nou cu intenție o infracțiune gravă.

(3) Recidiva se consideră deosebit de periculoasă:

a) dacă persoana anterior condamnată de trei sau mai multe ori la închisoare pentru infracțiuni intenționate a săvârșit din nou cu intenție o infracțiune;

b) dacă persoana anterior condamnată pentru o infracțiune excepțional de gravă a săvârșit din nou cu intenție o infracțiune deosebit de gravă sau excepțional de gravă.

În acest context, a se preciza expres în conținutul normei (alin.(3/1) C.pen. al Republicii Moldova), modalitățile care nu cad sub incidența alin.(2)-(3) ale articolului respectiv sunt considerate recidive simple (alin.1).

17. În viziunea noastră, se impune precizarea că norma prevăzută la alin.(4) al art.78 C.pen. al Republicii Moldova nu se aplică în cazul recidivei – ca circumstanță agravantă. Cu alte cuvinte, în caz de concurs al circumstanțelor agravante și celor atenuante, coborârea pedepsei până la minimul sau ridicarea ei până la maximul prevăzut la articolul corespunzător din Partea specială a prezentului cod nu este obligatorie, cu excepția cazului de recidivă infracțională.

18. De asemenea se impune o excepție de la regulile aplicabile în ipoteza art.80 C.pen. al Republicii Moldova în cazul recidivei, în speță se are în vedere excluderea posibilității de a reduce cu o treime din pedeapsa maximă prevăzută pentru această infracțiune în cazul în care

persoana pusă sub învinuire încheie un acord de recunoaștere a vinovăției și instanța de judecată acceptă acest acord.

PUBLICAȚII LA TEMA TEZEI

Articole în reviste și culegeri naționale

1. TALOȘ C. Unele clarificări conceptuale ale pluralității de infracțiuni în legislația penală a României și a Republicii Moldova. Revista de studii și cercetări juridice, 2008, nr. 1-2, p. 95-103 (0,45 c.a.);

2. BERLIBA V., TALOȘ C. Evaziunea fiscală a întreprinderilor, instituțiilor și organizațiilor și practicarea ilegală a activității de întreprinzător: unitate sau pluralitate de infracțiune? Analele științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, seria Drept Privat, Chișinău, 2005, nr.5, p. 195-197 (0,2 c.a.);

3. TALOȘ C. Unele accepțiuni conceptuale vizând pluralitatea de infracțiuni. Revista de criminologie, drept penal și criminalistică, 2007, nr. 3-4, p. 72-79 (0,35 c.a.);

4. TALOȘ C. Delimitarea concursului de infracțiuni de unele forme ale unității infracționale. Revista de științe penale, IRP, Anuar, 2009, p.62-67, (0,45 c.a.);

Materiale ale comunicărilor științifice :

5. COJOCARU R., TALOȘ C. Organizarea ori întreținerea speluncilor pentru consumul substanțelor narcotice sau psihotrope (concurs ori concurență dintre norme incriminatorii omogene) Rolul societății și al organelor de drept în contracararea narcomaniei. Materialele Conferinței științifico-practice internaționale din 9 octombrie 2008. Chișinău: Ministerul Afacerilor Interne al Republicii Moldova, Academia „Ștefan cel Mare”, 2008, p.42-48 (0,25 c.a.)

SUMMARY

**For the doctor degree on the top theme *Plurality of crimes*,
carried out by Talosh Constantin. Doctoral dissertation is an authentic manuscript at the
specialty 12.00.08 – Criminal Law (criminal law).
Academy “Ștefan cel Mare” of Minister of Internal Affairs of Republic of Moldova,
Faculty of Law, Chisinau, 2009**

This thesis is dedicated to the scientific investigation of the questions of the plurality of crimes, in which is examined theoretical and practical area of this juridical institute.

In process of issue of this dissertation research was used a large juridical literature and given to the judicial opinion combining, thus, the theory with law activity related to plurality of crimes. Thesis was written regarding the last modification of criminal law of Republic of Moldova related to unity and plurality of crimes, being interpreted in adequate mode by the author.

The first chapter of dissertation is carried out to study a general issues for the crystallization of concept, kinds, characters, and juridical nature of plurality of crimes. Also in the same chapter author propose criteria of delimitation of plurality of crimes from other institutes of criminal law, in coordination of identical signs with practical resonance.

In the second chapter author makes a complex research of concurrence of crimes, like a form of plurality of crimes, through evidence of conceptual characteristics, typology and structural configuration of them. One of the elements of novelty is this chapter is proposes to modify criminal law of Republic of Moldova in context of critical examination of the delimitation of concurrence of crimes from other forms of unity crime. From the pragmatic point of view there is makes a reference at some reference with high practical utility for the identification of concurs of crimes from unity of crime. Not in the last point is canalized problem of punishment of concurrence of crimes, in special regarding to some lacks in criminal law and proposes to elimination of them.

The last chapter is dedicated to recidive of crimes and plurality of crimes, thought analyze of concept, juridical nature, characters, forms and punishment of them. A great attention is accorded to possibility of identification of intermediary plurality in criminal of Republic of Moldova, in this context were promoted some original conclusions in sense to improve criminal doctrine.

THE KEYWORDS OF DISSERTATION

Plurality of crimes, fictive plurality of crimes, real plurality of crimes, concurrence of crimes, ideal concurrence of crimes, real concurrence of crimes, homogeny concurrence of crimes, heterogeneous concurrence of crimes, unity crime, legal unity crime, natural unity crime, recidivism, recidivism's terms, form of recidivism, terms antecedents, simple recidivism, danger recidivism, very danger recidivism, recidivist.

РЕЗЮМЕ

**к докторской диссертации по теме
«Множественность преступлений», автор Талош Константин
Диссертация в виде рукописи по специальности 12.00.08 – Уголовное право
(уголовное право). Академия „Штефан чел Маре” МВД Республики Молдова,
Факультет Права, Кишинев, 2009**

Данная диссертационная работа посвящена комплексному научному исследованию множественности преступлений, как институт современного уголовного права, в которой рассматриваются теоретико-практические аспекты этой уголовно-правовой категории.

С этой целью, автором исследуются уголовно-правовая литература и данные национальной и зарубежной судебной практики, совмещая, таким образом теорию с правоприменительной практикой, относительно множественности преступлений. В работе проводится соответствующее толкование норм согласно последним изменениям уголовного закона Республики Молдова в сфере регламентирования множественности преступлений.

В первой главе автор рассматривает проблемы общего характера, предлагая понятие, формы, основные характеристики и анализ юридической сущности множественности преступлений. Так же, в данном контексте выдвигаются критерии разграничения множественности преступлений от схожих институтов уголовного права, сопровождаемые предложениями и выводами предназначенные практическому применению.

Предметом исследования второй главы является совокупность преступлений, как форма множественности преступлений, автором рассматриваются общие составные концепции, типология и специфика структуры видов рассматриваемого института уголовного права. На основе проведенного анализа в области разграничения совокупности преступлений от отдельных форм единичных преступлений, автор выдвигает ряд предложений по усовершенствованию уголовного законодательства. С прагматической точки зрения был предложен перечень критериев практического значения с целью выявления совокупности преступлений на фоне единичных преступлений. Не в последнюю очередь автор проводит детальный анализ режима взыскания совокупности преступлений, подчёркивая соответствующие пробелы правового характера, а так же предложения по их устранению.

Третью главу автор посвящает проблемам анализа рецидива и посредственной совокупности преступлений, анализируя концепцию, юридическую сущность, формы и виды их наказаний. Особое внимание было уделено выявлению посредственной совокупности преступлений в уголовном законе Республики Молдова, в связи с чем, автором предлагаются оригинальные точки зрения соответствующие тенденции развития доктрины уголовного права.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА ДИССЕРТАЦИОННОЙ РАБОТЫ

Множественность преступлений, фиктивная множественность преступлений, реальная множественность преступлений, совокупность преступлений, реальная совокупность преступлений, идеальная совокупность преступлений, однородная совокупность преступлений, разнородная совокупность преступлений, единичное преступление, простое единичное преступление, сложное единичное преступление, рецидив, сроки рецидива, виды рецидива, судимость, простой рецидив, опасный рецидив, особо опасный рецидив.

PLURALITATEA DE INFRAȚIUNI

Specialitatea: 12.00.08 – Drept penal (drept penal)

**AUTOREFERAT
al tezei de doctor în drept**